

ESG PRINCIPLES - A DRIVER OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT AND BUSINESS TRANSFORMATION

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

 <https://timeedu.uz/>

 24.10.2025 y.

2-TO'PLAM
2-MAXSUS SON/2025

“ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani ilmiy maqolalar va tezislar to‘plami. -T.: TMII, 2025. – 752 bet.

Ushbu to‘plamda mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish, raqamli iqtisodiyot sharoitida mavjud sanoat ishlab chiqarishni raqamli transformatsiya qilish jarayonlarini jadallashtirish orqali ishlab chiqarish sanoatini “drayver” sohaga aylantirish istiqbollari hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashning turli yo‘nalishlariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqot materiallari keltirilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va keltirilgan huquqiy-me’yoriy hujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Сборник научных статей и тезисов Международной научно-практической конференции на тему «Принципы ESG – драйвер устойчивого развития регионов и трансформации бизнеса». – Т.: ТМII, 2025. – 752 с.

В сборнике представлены материалы научных исследований, посвященные устойчивому экономическому развитию нашей страны, диверсификации производства, адаптации к изменению климата и смягчению его последствий, повышению эффективности природопользования, обеспечению устойчивого развития регионов и промышленных предприятий на основе принципов ESG, внедрению эффективных экономических механизмов поддержки «зеленой» экономики в регионах, трансформации деятельности крупного и среднего бизнеса и повышению его конкурентоспособности, управлению отходами и развитию циклической экономики на промышленных предприятиях, охране окружающей среды на основе «зеленых» технологий, искусственному интеллекту, перспективам превращения обрабатывающей промышленности в «драйверную» отрасль за счет ускорения процессов цифровой трансформации действующего промышленного производства в условиях цифровой экономики, а также различным направлениям обеспечения устойчивого экономического роста.

Авторы сами несут ответственность за содержание представленных в сборнике материалов, достоверность содержащихся в нем статистических данных и представленных нормативно-правовых документов, а также за критические высказывания и предложения.

Tahrir hay’ati: i.f.n., dotsent Sh.K. Narbayev

i.f.n., professor I.S. Xotamov

i.f.d., professor Sh.I. Alibekov

i.f.d., professor V.P. Kuznetsov

i.f.f.d., dotsent N. Nosirova

i.f.f.d., dotsent D. Mamasoatov

assis. G. Axmedova

assis. A. Qudratxo‘jayev

Taqrizchilar: i.f.d., professor N.M. Maxmudov

i.f.d., professor A.A. Yadgarov

KIRISH SO‘ZI

ASSALOMU ALAYKUM, HURMATLI XALQARO ANJUMAN ISHTIROKCHILARI, AZIZ MEHMONLAR!

Sizlarni Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti hamda O‘zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashi tomonidan tashkil etilayotgan mazkur Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanda qutlashdan mamnunmiz!

Qadrli anjuman ishtirokchilari, bugun biz “ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o‘tkazmoqdamiz. Bugungi anjumanning asosiy maqsadi mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llarini chiqur tahlil qilgan holda ilmiy amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan qaror va farmonlar, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu anjuman mavzusining naqadar dolzarbligini anglatadi. Yurtboshimiz tomonidan 2025-yilni “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb nomlanishi hamda ushbu yo‘nalishda qabul qilingan Davlat dasturida belgilangan vazifalarning ijrosini ta’minlashda ma’lum ma’noda anjumanning ham o‘z hissasi bo‘ladi deb umid qilamiz.

Anjuman natijalaridan kutilayotgan ilmiy, ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlik quyidagilarda o‘z ifodasini topadi:

Ilmiy samaradorlik – anjumandan kutilayotgan ilmiy-amaliy natija mamlakatimiz hududlarida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash, sanoat korxonalarining atrof-muhitga bo‘lgan e’tiborini yanada kuchaytirish, biznes strategiyalarini takomillashtirish, shu bilan birga hududlar darajasida barqaror rivojlanishni amalga oshirish darajasini tahlil qilish, “atrof-muhit, jamiyat, boshqaruv” (ESG) tamoyillariga mos holda faoliyat ko‘rsatishlariga erishishning ustuvor yo‘nalishlarini tahliliy o‘rganish asosida olingan natijalarni umumlashtirib ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ijtimoiy samaradorlik – muhokama qilinadigan masalalarning har birida ijtimoiy samara alohida o‘rin egallaydi. Chunki ESG-tamoyillarining asosiy xususiyati ham ijtimoiy sohaga yuqori darajada e’tibor qaratilishidadir. Shu jihatdan ijtimoiy samarani iqtisodiy jihatdan baholash, bu yo‘nalishda mavjud amaliyotlarni ilmiy tahlil qilishning konseptual yondashuvlarini ishlab chiqishga, hududlarda va biznes sohasida izchil islohotlarni amalga oshirish orqali jamiyatni rivojlantirish, aholining turmush darajasini yaxshilash, barqaror daromad manbalarini shakllantirish, tabiiy resurslar tejamkorligiga erishish asosida kelajak avlod uchun zahiralarini saqlab qolish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy samaradorlik - iqtisodiy faoliyatning faol ishtirokchilaridan biri ishlab chiqarish korxonalaridir, ular tomonidan mahsulot ishlab chiqarish jarayonida sezilarli darajada uglerod izi qoldiriladi. Shaffof va ekologik toza ma’lumotlarni taqdim etish atrof-

muhitni muhofaza qilish qonunchiligiga rioya qilish uchun zarurdir. Iqtisodiy samaradorlik jihatidan mavzu doirasida muhokama qilinadigan har bir masala katta ahamiyatga ega. Birinchidan, sohada qonunchilik bazasini mustahkamlash; ikkinchidan, korxonalarda ESG tamoyillarini joriy yetishning iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyotini ishlab chiqish; uchinchidan, hududlarning barqaror rivojlanishi uchun mavjud salohiyatini baholash va shu asosda sohalarni diversifikatsiya qilish imkoniyatining vujudga kelishi, to'rtinchidan, korxona va tarmoqlarni rivojlantirishda "yashil" investitsiyalarni jalb qilish hamda ulardan samarali foydalanishga keng yo'l ochiladi.

Albatta bunday o'zgarishlar, texnologik taraqqiyotga hamohang ravishda, qo'shimcha imkoniyatlarni ochishga va rivojlanishning yangi strategiyalarini ishlab chiqishga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Lekin shu bilan bir qatorda, iqtisodiyotni raqamlashtirish va bunday sharoitda biznesni rivojlantirish jarayonlarida, o'ziga xos muammolar va turli savollar ham yuzaga kelmoqda.

Bunday masalalarni o'rganib, uning yechimlarini topish uchun Toshkent menejment va iqtisodiyot institutining professor-o'qituvchilari tomonidan ham turli ilmiy tadqiqotlarni olib borish yo'lga qo'yilgan. Ularning tadqiqotlari natijalaridan - o'quv jarayonlarida, ta'lim sifatini oshirish maqsadlarida, keng foydalaniladi.

Bu o'z navbatida, institutda menejment, iqtisodiyot va axborot texnologiyalari sohalarida tayyorlanadigan malakali mutaxassislarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini ham oshirishga hizmat qiladi.

Bundan tashqari, institutda innovatsion dasturlar va loyihalar orqali talabalarni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish, ularda raqamli iqtisodiyot va global biznes muhitida raqobatbardosh bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanni o'tkazishda hamkorlik qilayotgan O'zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashiga, anjumanda ishtirok etayotgan O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, BMT ning UNDP loyihasi vakillariga, Federal davlat byudjeti oliy ta'lim muassasasi Kozma Minin nomidagi Nijniy Novgorod davlat pedagogika universiteti, Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Shimoliy-Kavkaz instituti (filiali), Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Rostov instituti (filiali), Kazpotrebsoyuz Karaganda universiteti, Kyungdong Universiteti (Koreya Respublikasi), tashkilot va korxonalarining mutaxassislari, xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarga o'z minnatdorchiligimizni izhor qilamiz.

Bugun sizlarning e'tiboringizga taqdim etiladigan taqdimotlar va fikrlar - bizni zamonaviy iqtisodiyotning yangi talablariga mos keladigan biznes modellarni yaratishga ilhomlantiradi.

Biz bu jarayonda, o'z tajribamizni almashish va birgalikda muammolarni hal qilish uchun yangi g'oyalarni kashf etishni maqsad qilamiz.

Umid qilamanki, anjumanimiz samarali va foydali bo'ladi.

Har biringizning ishtirokingiz va hissangiz bu jarayonda juda muhim.

Keling, birgalikda yangiliklarga ochiq bo'lib, innovatsion yechimlarni izlaylik!

Bugungi anjuman ishiga va unda ishtirok etayotgan barcha ishtirokchilarning ilmiy-ijodiy faoliyatlariga ulkan muvaffaqiyatlar tilaymiz!

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori

X. Axmedov

MUNDARIJA / ОГЛАВЛЕНИЕ

I SHO'BA. IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH, ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH, IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH VA ULARNI YUMSHATISH, TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	11
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH DASTURLARINI XALQARO STANDARTLAR TIZIMIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI	
Abdulloyev A.J., N.K.Sharapova	11
АНАЛИЗ ГОТОВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ К ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ И РЕАЛИЗАЦИИ ESG-КОНЦЕПЦИИ	
Кузнецов В.П., Назарова Е.Н.	23
ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ КОНТРОЛЬ КАК МЕТОД ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	
Алибеков Ш.И.	33
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТАРКИБИНИ БОЗОР КОНЪЮНКТУРАСИ ЎЗГАРИШИГА МОС ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	
Чариев К.А., Абдулазизов Ш.А.	37
BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL ENERGIYA TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	
Asamxodjayeva S.Sh.	48
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	56
МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ В КОМПАНИЯХ	
Киясов Б.Н.	60
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ КРІ ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СОТРУДНИКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ	
Ўқбар Айдын	66
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION XATARLARNI BOSHQARISH VA HUDUDIY "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
Rashidov J.X.	72
"QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH"	
Alimov O.S.	82
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TANHILI	
Nazirova S.X.	89
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВА ОДЕЖДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	
Ахмедова Г.А.	99
ОПТИМИЗАЦИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ НА ПРИМЕРЕ КОМПАНИИ «ГРУППА ГАЗ»	
Лаврентьева Е.В., Пахомичева А.С.	107
БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ	
Лаврентьева Е.В., Султанова Л.Л.	113
ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКИХ РЕГИОНОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ ESG – СТАНДАРТОВ	
Набоков В.И., Некрасов К.В.	121
ЎЗБЕКИСТОНДА КИРУВЧИ ТУРИЗМНИ БАҚҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ЗАРУРАТИ	
Рискулов Р.Б.	125
KORXONADA BREND EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	
Sa'dulloyev H.I.	134

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAMLAKAT IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI VA “RAQAMLI O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASINI AMALGA OSHIRISHDAN KUTILAYOTGAN NATIJALAR TAHLILI	
Sharipova Sh.B.	140
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	
Sharipov I.B.	147
РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕРРИТОРИИ ДЕХКАНСКИХ ХОЗЯЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ	
Ашуров А.Ф.	155
II SHO’BA. “YASHIL” TEXNOLOGIYALAR, SUN’IY INTELEKT VA ENG YAXSHI TEXNOLOGIYALAR (BAT) ASOSIDA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH	164
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYA QILISH YO‘LLARI	
Yuldashev I.B.	164
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «УНИВЕРСИТЕТ 4.0»: ПОДГОТОВКА КАДРОВ ДЛЯ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ НИЗКОУГЛЕРОДНОГО ПЕРЕХОДА	
Кузнецова С.Н., Цыбуцинина И.Е., Фролов Ю.С., Горев Н.А.	168
SUN’IY INTELEKT VA REAL VAQT TIZIMLARI ASOSIDA HUDUDIY AVTOMOBIL YO‘LLARI MUHANDISLIK INSHOATLARINI LOYIHALASH JARAYONINI MODELLASHTIRISH	
Norinov M.U., Zikrayev A.A.	177
REAL VAQT TIZIMLARI VA SUN’IY INTELEKT ASOSIDA EKOLOGIK MONITORINGNI AVTOMATLASHTIRISHNING ILMIY-ASOSIY YO‘NALISHLARI	
Ergashev O.M.	186
ИКЛИМ ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА АГРАР СОҲАНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА СУҒУРТА МЕХАНИЗМИНИНГ РОЛИ	
Вахобов А.Р.	195
ИНСОН ВА АТРОФ-МУҲИТ УЙҒУНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ.	
Йўлдошев Н.Қ.	202
SUN’IY INTELEKTDAN ATROF-MUHITNI MUHOFAZALASHDA FOYDALANISH	
Nasriddinov I.X., Tulyaganov E.J.	209
O‘ZBEKISTONDA KO‘ZI OJIZ SHAXSLARNING IQTISODIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK IMKONIYATLAR	
Isayev K.A., Qurbanov A.G’.	215
ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА УЛАРГА ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ЎРТАСИДА КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АҲАМИЯТИ	
Худайбердиев Ў.Э.	221
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA TIZIMI RIVOJLANISHI SHAROITIDA BIZNESNI BOSHQARISH VA TASHKIL QILISH	
Kambarova Sh.M.	228
BARQAROR INVESTITSİYALAR VA ESG ME’ZONLARI: NAZARIY TAHLIL	
Maxmasobirova N.U.	235
“O‘ZBEKISTON SANOAT TARMOQLARIDA ESG TAMOIYLLARIGA ASOSLANGAN BOSHQARUV MECHANIZMLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH”	
Rusatamov Z.X.	241
THE ROLE OF ESG PRINCIPLES IN ATTRACTING INSTITUTIONAL INVESTORS IN CORPORATE GOVERNANCE	
Sadikova M.A.	249
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY DIVERSIFIKATSIYANING O‘RNI	
Daminova O.M.	254
КОНФУЦИАНСКИЕ ИДЕИ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ УЗБЕКИСТАНА	
Нарзуллаева Г.С., Сайфуллаева М.И., Носирова Н.Д.	262
YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELEKTNING SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	
Yakubova U.A.	278

HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY–INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO‘NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Qo‘chqorova M.U.	284
INKLYUZIV IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATI RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBALARI	
Qurbanov A.G‘.	291
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI	
Murtazaev O.O.	298
SANOAT KORXONALAR BARQAROR RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY JIHATLARI	
Ismatulloeva M.F.	304
TRANSPORT XIZMATLARINI IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI VA VAZIFALARI	
Karimova Sh.U.	311
ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ АГРОБИЗНЕСА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ	
Адиллов Ш.Ш.	315
III SHO‘BA. ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA HUDUDLAR VA SANOAT KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASH YO‘NALISHLARI.....	325
“SANOAT-5.0” VA BARQARORLIK: ASOSIY TENDENSIYALAR VA MUAMMOLAR	
Xotamov I.S., Qudratxo‘jayev A.K.	325
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	
Мырзалиева Г.А., Байкенжеева Д.Б.	334
QISHLOQ XO‘JALIGIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH YO‘LLARI	
Asamxodjayeva Sh.Sh., Qodirov S.Q.	341
ESG TAMOIYILLARI HUDUDIY IQTISODIY SIYOSATDA: BARQAROR RIVOJLANISHNING YANGI PARADIGMASI	
Zaynutdinov I.S.	348
ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT CHIQINDILARINI QAYTA ISHLASHNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA‘SIRI	
Yusupov U.M.	353
AGLOMERATSIYALARNING “YASHIL” IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA‘SIRI	
Mardonov Sh.	362
O‘ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT SAMARADORLIGIGA EKO-MARKETING TA‘SIRINI TAHLIL QILISHDA SUN‘IY INTELLEKT VA MASHINAVIY O‘RGANISHGA ASOSLANGAN YANGI EKONOMETRIYA YONDASHUVI	
Usmonova Diyora Mahmud qizi	367
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATNI TUTGAN O‘RNI.....	379
Matchanova Ma‘rifat Ikramovna.....	379
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	384
AVTOMOBILSOZLIKDA MAHALLIYLASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA IKKINCHI DARAJALI YETKAZIB BERUVCHILARNING O‘RNI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	
Qobilov R.Sh.	388
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В КОМПАНИЯХ	
Аділ Ф.С.	392
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МОДЕЛЕЙ И МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В КОМПАНИЯХ	
Жолдасова А.Б.	397
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗРЕШЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ КОНФЛИКТОВ	
Кемпірәлі Е.Қ.	404
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ: ШАГИ К ИХ АВТОМАТИЗАЦИИ	
Пернебаев Е.Б.	409
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМИ ИЗМЕНЕНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ	

Рахатова Ж.Н.	414
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO'NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Musulmonova Sh., Hikmatov M.	422
SANOAT KORXONALARIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING MILLIY VA XORIJIY TAJRIBASI	
Toxirov J.M.	426
GREEN CAR: QISHLOQ XO'JALIGIDA NAZORATNI YENGILLASHTIRUVCHI AQLLI ROBOT	
Qurbonov Sh.B.	434
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINING TAHLILI	
Baxromov A.B.	437
XALQARO AUDIT STANDARTLARIGA MUVOFIQ AUDITORLIK TEKSHIRUVLARINI YTKAZISH MASALALARI	
Ahmadjonov A.K.	443
ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ИШТИРОКИДАГИ КОРХОНАЛАРНИ ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШ: ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАР, ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ ВА РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	
Ashurov Z.A.	448
IV SHO'BA. KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYALASH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	459
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI EKSPORT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Mamasoatov D.R.	459
РЕСТРУКТУРИЗАЦИЯ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАНЯТОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА	
Abduraimova N.P.	464
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI	
Suyunov Y.B.	479
АРАБСКАЯ РЕСПУБЛИКА ЕГИПЕТ НА ПУТИ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ	
Ziyadullaeva L.C.	487
THE IMPACT OF THE CHINA-KYRGYZSTAN-UZBEKISTAN RAILWAY ON UZBEKISTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT: MECHANISMS, EFFECTS, AND POLICY RESPONSES	
Ye Maoqing.	492
XORIJIY INNAVATSION INVESTITSİYALARNI JALB ETISH DOLZARBLIGI	
Tulyaganov E.J., Ubaydullayeva G.E.	502
QURG'OQCHIL MINTAQALARDA KICHIK AGROBIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Qulliyev O.A.	507
BANKLARNING MOLİYAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KAPITAL VA AKTIVLAR RENTABELLIGINING AHAMIYATI	
Alimjanova D.S.	516
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИЯМИ В БИЗНЕС-СФЕРЕ	
Raxymjanova A.A.	519
MAMLAKATIMIZDA EKSPORT JARAYONLARINI BARQARORLASHTIRISH OMILLARI	
Abdvaliyev Sh.X.	524
SANOAT KORXONALARIDA HR MENEJMENT TIZIMINI JORIY ETISH VA XODIMLARNI BOSHQARUV HOLATI TAHLILI	
Toshtemirov S.G'.	534
INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA MOTIVATSIYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	
Abdufattoxova H.	539
AVTOMATLASHTIRILGAN BUYUMLARNI SARALOVCHI ROBOTLAR	
G'ulomov X.A.	545

APPLICATION OF ESG PRINCIPLES AS A WAY TO INCREASE COMPETITIVENESS IN THE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	
Kurbanov U.A., Kurbanova Sh.Y., Alimova D.T.	548
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА.	
Фарходова Ш.Ш.	554
СОВРЕМЕННЫЕ НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ И БИЗНЕСЕ: РОЛЬ В СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РК	
Агабекова Ш.Н., Бокушева С., Байкенжеева Д.Б.	557
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
Жартай Ж.М., Саттыбаева Д.М., Рахимова А.Н., Никкель Л.Д.	565
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	
Vahangurov O.O.	571
O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH YO‘LLARI VA USTUVORLIKLARI	
Luqmanov B.M.	577
KAPITAL TANQISLIGI SHAROITIDA MOLIVAVIY RESURLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH	
Arziyev S.	585
V SHO‘BA. ESG STANDARTLARIGA MOS KELADIGAN INVESTITSIYA LOYIHALARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH, DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA XALQARO MOLIVA INSTITUTLARI	590
SANOAT KLASTERLARI – SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISHNING STRATEGİK YO‘NALISHI SIFATIDA	
Sobirov A.A.	590
АНАЛИЗ ВА СИНТЕЗ МЕТОДЛАРИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ	
Дусмуратов Р.Д., Носирова Н.Ж.	597
ESG-ФАКТОРЫ В ПРИНЯТИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Ким Л.Н., Елтаев Н.К.	606
КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ НА ПРИМЕРЕ НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ	
Ремизова И.В.	614
TIJORAT BANKLARIDA DAVLAT MAQSADLI DASTURLARINI MOLIVALASHNING ILG‘OR XORIY TAJRIBALARI	
Shodiyev Sh.S.	620
ВЛИЯНИЕ ЗЕЛЁНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ	
Усманова Ю.	623
YASHIL ENERGETIKA SOHASIDA INVESTITSIYALARNING ROLI	
Primov S.F.	632
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ ЗЕЛЕННЫХ РАБОЧИХ МЕСТ	
Хувайдуллаева И.Х.	638
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH	
Primov S.F.	642
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИДА УЧРАЙДИГАН РИСКЛАР ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ	
Хусанбоев А.Ғ.	647
ВЛИЯНИЕ ПРИНЦИПОВ ESG НА РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕРВИЧНОГО ПУБЛИЧНОГО РАЗМЕЩЕНИЯ АКЦИЙ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ	
Сайдуллаев Ш.	653
РАНВАР КАДРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ КОМПЕТЕНСИЯЛАРИНИ РИВОJЛАНТИРИШДА RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI	
Olimov S.A.	660
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHİK TADBIRKORLIKNING O‘RNI VA AHAMIYATI	
Kurbanova Sh.Y., Yusupov A.A.	667
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	

Koptaeva G.II., Bekebaeva M.O.	672
HUDUDLAR TASHQI IQTISODIY STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	
Toshboyev M.M.	680
QISHLOQ XO'JALIGIDA KLASSTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING AHAMIYATI	
Yuldasheva D.K.	689
O'ZBEKISTONDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-IJTIMOIIY AHAMIYATI	
Mamatov M.N.	699
RAQAMLI-ELEKTRON PULLAR VA KRIPTOVALYUTALAR FARQLARI	
Matchanov T.M., Matchanova M.I.	703
AXBOROT TIZIMLARI XUSUSIYATLARI	
Norinov M.U., Abdulxamid A.I., Oripov O.I., Madaminov F.R.	709
CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASH SANOATI VA ATROF-MUHITGA SALBIY TA'SIRINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	
Tursunqulov Sh.R.	715
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQUARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH MEXANIZMLARI	
Abduraxmanova Z.T., Rustamova M.M.	722
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SANOATDA EKOLOGIK SAMARADORLIKNI OSHIRISH	
Hasanov H.X.	727
SHADOW ECONOMY EXPOSED: THE HIDDEN FORCES SHAPING ECONOMY.	
Arziev Sh.R.	735
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI	
Axmedova D.B.	741

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: Aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210–233.
2. European Commission. (2020). *The European Green Deal*. Brussels: EU Publications.
3. United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: UN.
4. Global Reporting Initiative (GRI). (2021). *Sustainability Reporting Standards*. Amsterdam: GRI.
5. Carroll, A. B., & Brown, J. A. (2018). Corporate social responsibility: A review of current concepts, research, and issues. *Business & Society*, 57(1), 1–31.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори. (2019). “Яшил иқтисодиётга ўтиш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”. Тошкент.
7. Каримов, Ш. (2021). Ўзбекистонда ESG тамойилларини жорий этиш имкониятлари. Тошкент давлат иқтисодиёт университети илмий журнали.
8. Нурматов, Б. (2023). Худудий иқтисодий сиёсатда экологик барқарорлик ва ESG мезонлари. “Иқтисодиёт ва инновациялар” журнали, №2.
9. World Bank. (2020). *World Development Report 2020: Trading for Development in the Age of Global Value Chains*. Washington, DC: World Bank.
10. OECD. (2021). *Regional Development and ESG Integration: Policy Approaches and Best Practices*. Paris: OECD Publishing.

ESG TAMOYILLARI ASOSIDA SANOAT CHIQINDILARINI QAYTA ISHLASHNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA’SIRI

Yusupov Ulug‘bek Mamayusupovich

Angren universiteti “Iqtisodiyot va moliya” kafedra mudiri

E-mail: uyusupov076@gmail.com

Orcid: [0009-0000-1730-8173](https://orcid.org/0009-0000-1730-8173)

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat korxonalarida chiqindilarni qayta ishlash jarayonlarini ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillari asosida tashkil etishning barqaror rivojlanishga ta’siri tahlil qilinadi. Dunyo miqyosida ishlab chiqarish hajmining ortishi natijasida chiqindilar miqdori ham keskin oshib bormoqda. Shu bois ekologik xavfsizlikni ta’minlash, resurslardan oqilona foydalanish va hududlarning barqaror rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Maqolada sanoat chiqindilarini qayta ishlashda sirkulyar iqtisodiyot yondashuvlari, yashil texnologiyalarni joriy etish, ESG standartlari asosida korxonalar faoliyatini baholash mexanizmlari hamda xalqaro tajribalar o‘rganiladi. Shuningdek, chiqindilarni energiya manbaiga aylantirish va ikkilamchi xomashyo sifatida qayta ishlashning iqtisodiy va ijtimoiy samaralari yoritiladi. Tadqiqot natijalari, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda ESG tamoyillarining muhim drayver sifatida xizmat qilishini ko‘rsatadi.

Kalit soʻzlar: ESG tamoyillari, barqaror rivojlanish, sanoat chiqindilari, chiqindilarni qayta ishlash, sirkulyar iqtisodiyot, yashil texnologiyalar, ekologik xavfsizlik, biznes transformatsiyasi.

Аннотация. В этой статье анализируется влияние организации процессов переработки отходов на промышленных предприятиях на основе принципов ESG (Environmental, Social, Governance) на устойчивое развитие. Вследствие роста мировых производственных объемов резко увеличивается количество отходов. Поэтому важное значение приобретают обеспечение экологической безопасности, рациональное использование ресурсов и поддержка устойчивого развития территорий. В статье изучаются подходы циркулярной экономики к переработке промышленных отходов, внедрение зеленых технологий, механизмы оценки деятельности предприятий на основе стандартов ESG, а также международный опыт. Также освещаются экономические и социальные эффекты от преобразования отходов в источники энергии и вторичное сырье. Результаты исследования показывают, что совершенствование системы управления отходами на промышленных предприятиях способствует достижению целей устойчивого развития в качестве важного драйвера применения принципов ESG.

Ключевые слова: принципы ESG, устойчивое развитие, промышленные отходы, переработка отходов, циркулярная экономика, зеленые технологии, экологическая безопасность, трансформация бизнеса.

Abstract. This article analyzes the impact of the organization of waste processing processes at industrial enterprises based on the principles of ESG (Environmental, Social, Governance) on sustainable development. Due to the growth of global production volumes, the amount of waste is increasing sharply. Therefore, ensuring environmental safety, rational use of resources, and supporting the sustainable development of territories are becoming important. The article explores the approaches of the circular economy to the processing of industrial waste, the introduction of green technologies, the mechanisms for evaluating the activities of enterprises based on ESG standards, as well as international experience. The economic and social effects of transforming waste into energy sources and secondary raw materials are also highlighted. The results of the study show that improving the waste management system at industrial enterprises contributes to achieving the goals of sustainable development as an important driver for the application of ESG principles.

Keywords: ESG principles, sustainable development, industrial waste, waste recycling, circular economy, green technologies, environmental safety, business transformation.

Kirish

XXI asrda global miqyosda sanoat ishlab chiqarish hajmi yildan-yilga kengayib bormoqda. Ushbu jarayonning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda, u keltirib chiqargan salbiy oqibatlar ham tobora keskinlashmoqda. Jumladan, ishlab chiqarish hajmining ortishi chiqindilar miqdorining keskin koʻpayishiga olib kelmoqda. Jahon banki maʼlumotlariga koʻra, 2020- yilda dunyo boʻyicha maishiy chiqindilar hajmi 2,1 milliard tonnani tashkil etgan. Agar mavjud tendensiyalar davom etsa, 2050- yilga kelib bu raqam 3,8 milliard tonnagacha oshishi prognoz qilinmoqda. Sanoat chiqindilarining oʻsishi ham tashvishli: faqatgina elektron chiqindilar (e-waste) hajmi 2010- yildagi 34 milliard kilogrammdan 2022- yilda 62 milliard kilogrammgacha yetdi va 2030- yilga borib 82 milliard kilogrammga chiqishi

mumkin. Bunday ko'rsatkichlar atrof-muhit, inson salomatligi va barqaror rivojlanishga bevosita xavf tug'diradi [1].

Chiqindilar muammosi nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda ham jiddiy oqibatlariga sabab bo'ladi. Yer resurslari va suv havzalarining ifloslanishi, havodagi zararli gazlarning ko'payishi hududlarda yashash sifatini yomonlashtiradi. Shuningdek, chiqindilarni noqonuniy tashlash yoki ochiq yoqish natijasida karbonat angidrid va boshqa zararli gazlar chiqindilari ko'payib, iqlim o'zgarish jarayonlarini tezlashtiradi. Shu bois chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash masalasi bugungi kunda nafaqat ekologlar, balki iqtisodchilar, siyosatchilar va jamiyatning barcha qatlamlari diqqat markazida turibdi.

Ana shunday sharoitda ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. ESG mohiyatan korxonalar faoliyatini faqat moliyaviy natijalar orqali emas, balki ekologik ta'sir, ijtimoiy mas'uliyat va boshqaruvning shaffofligi orqali ham baholashni nazarda tutadi. Xalqaro tadqiqotlarga ko'ra, bugungi kunda yirik kompaniyalarning qariyb 95 foizi ESG bo'yicha hisobotlarni e'lon qilmoqda. Investorlarning esa 90 foizdan ortig'i o'z qarorlarini qabul qilishda ESG ko'rsatkichlariga e'tibor qaratmoqda. Bu esa mazkur tamoyillarning nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilishda, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham strategik ahamiyat kasb etayotganini ko'rsatadi [2].

Sanoat chiqindilarini qayta ishlash ESG tamoyillarining eng muhim tarkibiy qismidir. Qayta ishlash orqali nafaqat chiqindilar hajmi kamayadi, balki tabiiy resurslardan foydalanish bosimi ham yengillashadi. Masalan, Xalqaro Energetika Agentligi hisob-kitoblariga ko'ra, qayta ishlash darajasini hozirgi 41 foizdan 2030 yilga kelib 47 foizga oshirish material ishlab chiqarish natijasidagi issiqxona gazlari chiqindilarini 20 foizga kamaytirishi mumkin. Bu raqamlar qayta ishlash jarayonining nafaqat ekologik, balki iqtisodiy samaradorligini ham yaqqol namoyish etadi [3].

O'zbekiston sharoitida ham chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash masalasi dolzarbdir. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022- yilda mamlakat bo'yicha 105 million tonnadan ortiq sanoat chiqindilari hosil bo'lgan. Ulardan atigi 32 foizi qayta ishlangan yoki ikkilamchi xomashyo sifatida foydalanilgan. Qolgan qismi esa chiqindixonalarga tashlangan yoki vaqtinchalik saqlash joylarida yig'ilib qolgan. Bu esa iqtisodiy resurslarning samarasiz ishlatilishidan tashqari, ekologik xavflarni ham kuchaytiradi [4]. Shu bois O'zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o'tish, chiqindilarni qayta ishlash korxonalarini modernizatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ESG tamoyillarini keng tatbiq etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Sirkulyar iqtisodiyotning asosiy g'oyasi "olish-ishlab chiqarish-foydalanish-tashlash" kabi chiziqli modeldan voz kechib, resurslarning qayta aylanishiga

asoslangan iqtisodiy tizimni shakllantirishdir. Bunda chiqindilar ikkilamchi xomashyo sifatida qayta ishlanadi, energiya manbai sifatida foydalaniladi yoki boshqa sohalarda qayta iste'mol qilinadi. Bu nafaqat chiqindilar hajmini kamaytiradi, balki yangi ish o'rinlari yaratish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va mahalliy hamjamiyatlar uchun qo'shimcha foyda keltirish imkonini beradi.

Shunday qilib, sanoat chiqindilarini boshqarish masalasi bugungi global dunyoda ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. ESG tamoyillari bu jarayonni yanada tizimli ravishda amalga oshirish, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va hududlarni yashil iqtisodiyot yo'nalishida rivojlantirishning samarali vositasi sifatida qaralmoqda. Ushbu maqola doirasida sanoat chiqindilarini qayta ishlashning ESG tamoyillari bilan uyg'unlashuvi, sirkulyar iqtisodiyotning amaliy ahamiyati va barqaror rivojlanishga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari sanoat korxonalari uchun ekologik xavfsizlikni ta'minlash, resurslardan oqilona foydalanish va biznesni transformatsiyalash borasida ilmiy va amaliy asoslarni taklif etishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar sharhi

So'nggi yillarda ESG tamoyillari va sirkulyar iqtisodiyot konsepsiyasining ilmiy adabiyotlarda keng muhokama qilinishi chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash masalalarining global darajadagi dolzarbligini ko'rsatmoqda. Turli tadqiqotchilar ESG tamoyillarini nafaqat investitsiya strategiyasi yoki korporativ boshqaruv mexanizmi sifatida, balki barqaror rivojlanishning asosiy drayveri sifatida baholashmoqda.

Xalqaro adabiyotlarda birinchi navbatda ESG va chiqindilarni boshqarishning o'zaro bog'liqligi chuqur tahlil qilingan. Masalan, World Bank ning 2018-yilgi hisobotida qayd etilishicha, chiqindilar hajmi 2050-yilga kelib 70 foizga oshishi mumkin, shuning uchun ham davlat va xususiy sektor hamkorligida chiqindilarni qayta ishlash va ularni kamaytirish strategiyalari ishlab chiqilishi zarur. OECD tadqiqotchilari ham chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash choralarini ESG ko'rsatkichlarida aks ettirish korxonalarining ekologik mas'uliyatini oshirishini ta'kidlaydi [5].

Kapoor va Dhamija ESG tamoyillari va sirkulyar iqtisodiyot aloqalarini o'rganib, chiqindilarni qayta ishlash korxonalarining ESG reytingi yuqori bo'lishi nafaqat ularning moliyaviy natijalariga, balki ijtimoiy ishonch darajasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Ularga ko'ra, qayta ishlash orqali har yili dunyo bo'yicha 700 million tonnagacha karbonat angidrid ekvivalenti qisqartirilishi mumkin.

Shuningdek, Bocken va Short o'z tadqiqotlarida sirkulyar biznes-modellarning samaradorligini tahlil qilib, chiqindilarni qayta ishlash jarayonida innovatsion yondashuvlar – masalan, “industrial symbiosis” (korxonalar chiqindisini boshqa

korxona resurs sifatida ishlatishi) – iqtisodiy va ekologik foydani sezilarli darajada oshirishini isbotlaydi.

ESGning iqtisodiy ta'siri bo'yicha ham adabiyotlarda ko'plab qarashlar mavjud. Global Sustainable Investment Alliancening 2020-yilgi hisobotiga ko'ra, dunyo bo'yicha ESG tamoyillariga asoslangan investitsiyalar hajmi 35 trillion AQSh dollaridan oshgan. Bu esa chiqindilarni qayta ishlash, yashil texnologiyalarni joriy etish va ekologik xavfsizlikni kuchaytirish sohalariga qo'shimcha kapital oqimini ta'minlamoqda [6].

Xalqaro Energetika Agentligi ma'lumotlariga ko'ra, qayta ishlash darajasini oshirish sanoatdagi issiqxona gazlari chiqindilarini 20 foizga kamaytirishi mumkin. Bu esa ESG tamoyillarini qo'llagan korxonalar nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashi, balki iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda ham faol rol o'ynashini ko'rsatadi. Markaziy Osiyo va O'zbekiston olimlari ham bu masalaga e'tibor qaratib kelmoqda. Jumladan, S. Karimov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda qayd etilishicha, O'zbekistonda sanoat chiqindilarining hajmi yiliga 100 million tonnadan oshmoqda, ammo qayta ishlash ko'rsatkichi hali past darajada – 30–35 foiz atrofida. Olimning fikricha, ESG tamoyillarini sanoat korxonalarida joriy etish chiqindilarni ikkilamchi xomashyo sifatida iqtisodiy aylanmaga qaytarish imkonini beradi [7].

Shuningdek, iqtisodchi olim D. Tursunova o'z maqolasida sirkulyar iqtisodiyot konsepsiyasini O'zbekiston sharoitida tatbiq etishning ijtimoiy-iqtisodiy afzalliklarini yoritib, chiqindilarni qayta ishlash orqali yangi ish o'rinlari yaratish, energiya resurslarini tejash va hududlarni barqaror rivojlantirish mumkinligini asoslaydi. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP) va Yevropa Ittifoqi tomonidan tayyorlangan hisobotlarda ham O'zbekiston chiqindilarni boshqarish siyosatini takomillashtirish yo'lida muhim qadamlar qo'yayotgani, lekin texnologik va moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish zarurligi ta'kidlanadi. Jumladan, 2022-yilda chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha respublika miqyosida bir qator zamonaviy klaster loyihalari amalga oshirilgan bo'lsa-da, hali ham chiqindilarni to'liq saralash va qayta foydalanishga yetarli infratuzilma mavjud emas [8].

Adabiyotlarda ESG tamoyillari va chiqindilarni qayta ishlashning ijtimoiy ta'siri ham keng yoritilgan. Masalan, Lozano o'z tadqiqotida ESG mezonlariga amal qiluvchi korxonalarda xodimlarning ijtimoiy himoyasi yaxshilanishi, mehnat sharoitlari modernizatsiyalashishi va mahalliy hamjamiyat bilan hamkorlik kuchayishini qayd etadi. Bu jarayon natijasida korxonalarning ijtimoiy kapitali ortadi, ularning barqaror rivojlanishga qo'shgan hissasi kengayadi [9].

Shuningdek, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sanoat chiqindilarini qayta ishlash va ESG tamoyillarini joriy etish nafaqat ekologik muammolarni kamaytirish, balki iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim omil

hisoblanadi. Xalqaro tadqiqotlar bu tamoyillarni amaliyotga joriy qilish global miqyosda katta foyda berishini isbotlagan bo'lsa, milliy olimlar va tashkilotlar ularni O'zbekiston sharoitida moslashtirish, tegishli texnologiyalarni joriy etish va infratuzilmani rivojlantirish zarurligini ta'kidlamogda. Demak, chiqindilarni qayta ishlashning barqaror rivojlanishga ta'siri haqida ilmiy adabiyotlarda keng qamrovli va dolzarb ma'lumotlar mavjud bo'lib, ularni tahlil qilish keyingi tadqiqotlar uchun mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda analitik-tahliliy yondashuv asosida xalqaro va milliy ilmiy manbalar, statistik ma'lumotlar hamda xalqaro tashkilotlar hisobotlari o'rganildi. Taqqoslash usuli yordamida O'zbekiston va xorijiy mamlakatlar tajribasi tahlil qilindi. Sistemali yondashuv asosida ESG tamoyillari va chiqindilarni boshqarish o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqildi.

Tahlil va natijalar

Bugungi kunda sanoat ishlab chiqarishi taraqqiyotning muhim drayveri bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, uning ortidan hosil bo'layotgan chiqindilar miqdori yil sayin ko'payib, atrof-muhitga va inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Dunyo miqyosida ekologik muammolarni kamaytirish uchun turli strategiyalar ishlab chiqilgan bo'lib, ular orasida chiqindilarni qayta ishlash jarayonini ESG tamoyillari asosida tashkil etish eng muhim yo'nalishlardan biri sifatida ajralib turadi. ESG, ya'ni ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv tamoyillari, sanoat korxonalarining nafaqat iqtisodiy samaradorligini, balki ijtimoiy mas'uliyatini va ekologik barqarorligini ham ta'minlashga xizmat qiladi.

Xalqaro tajribaga nazar tashlasak, Yevropa Ittifoqi davlatlari chiqindilarni qayta ishlash sohasida katta natijalarga erishganini ko'ramiz. Masalan, 2020- yilgi ma'lumotlarga ko'ra, Yevropada hosil bo'layotgan chiqindilarning qariyb yarmi qayta ishlangan. Ayrim mamlakatlarda esa bu ko'rsatkich yanada yuqori. Germaniyada chiqindilarning 67 foizi, Avstriyada 58 foizi, Niderlandiyada esa 56 foizi qayta ishlanmoqda. Bu yutuqlarga erishishda davlatning qat'iy siyosati, investitsiyaviy rag'batlar va zamonaviy texnologiyalarning joriy qilinishi muhim omil bo'lib xizmat qilgan. Bunday yondashuv nafaqat ekologik barqarorlikni, balki iqtisodiy foydani ham ta'minlamoqda [10].

Moliyaviy jihatdan qaraganda ham chiqindilarni qayta ishlash sezilarli natija beradi. Xalqaro Energetika Agentligi hisob-kitoblariga ko'ra, chiqindilarni samarali boshqarish global sanoatda issiqxona gazlari chiqindilarini 20 foizgacha kamaytirishi mumkin. Shu bilan birga, korxonalar qayta ishlangan xomashyo hisobiga o'z xarajatlarini 25–30 foizgacha qisqartirish imkoniga ega bo'ladi. Masalan, alyuminiyni qayta ishlash yangi rudani qazib olishdan deyarli to'qqiz

barobar arzon tushadi. Bu esa iqtisodiy jihatdan nafaqat korxonalar, balki butun mamlakatlar uchun katta foyda keltiradi.

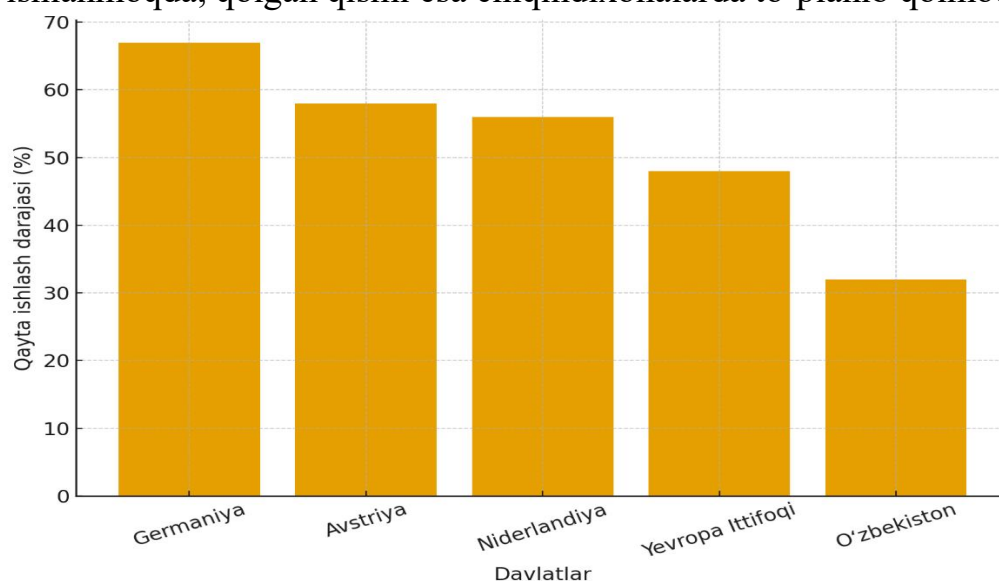
1-jadval

Sanoat chiqindilari va qayta ishlash darajasi [11]

Davlat	Yillik chiqindi (mln tonna)	Qayta ishlash darajasi (%)	Qayta ishlangan chiqindi (mln tonna)
Germaniya	400	67	268
Avstriya	60	58	34.8
Niderlandiya	70	56	39.2
Yevropa Ittifoqi	2500	48	1200
O'zbekiston	105	32	33.6

Yuqoridagi jadvalda turli davlatlarda sanoat chiqindilarining yillik hajmi va qayta ishlash darajalari ko'rsatilgan. Germaniya, Avstriya va Niderlandiya kabi Yevropa davlatlarida chiqindilarni qayta ishlash darajasi yuqori bo'lib, Germaniyada 67 foiz, Avstriyada 58 foiz, Niderlandiyada esa 56 foizni tashkil etmoqda. Bu davlatlarda chiqindilarni qayta ishlash nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlamoqda, balki iqtisodiy foyda ham keltirmoqda. Masalan, Germaniyada yiliga 400 million tonna chiqindining 268 million tonnasi qayta ishlanadi. Bu natija zamonaviy texnologiyalar va qat'iy davlat siyosati samarasi hisoblanadi.

Yevropa Ittifoqi bo'yicha o'rtacha ko'rsatkich 48 foizni tashkil qilmoqda, bu ham sezilarli daraja bo'lib, chiqindilarning yarmi ikkilamchi aylanmaga qaytarilayotganini bildiradi. O'zbekiston misolida esa chiqindilarni qayta ishlash darajasi atigi 32 foiz bo'lib, bu ko'rsatkich rivojlangan davlatlarga qaraganda past hisoblanadi. Yillik 105 million tonna chiqindidan bor-yo'g'i 33,6 million tonnasi qayta ishlanmoqda, qolgan qismi esa chiqindixonalarda to'planib qolmoqda.

1-rasm. Sanoat chiqindilarini qayta ishlash darajasi (%) [12]

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston uchun chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish dolzarb masaladir. Zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, ESG tamoyillariga amal qilish va davlat-xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish orqali bu ko'rsatkichlarni sezilarli oshirish mumkin.

O'zbekiston sharoitida esa chiqindilarni qayta ishlash borasida muayyan muammolar saqlanib qolayotganiga qaramay, ijobiy o'zgarishlar ham kuzatilmoqda. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda mamlakatda 105 million tonnadan ortiq sanoat chiqindilari hosil bo'lgan. Ulardan atigi 32 foizi qayta ishlangan yoki ikkilamchi xomashyo sifatida foydalanilgan. Qolgan qismi esa chiqindixonalar va poligonlarda saqlangan bo'lib, bu nafaqat ekologik xavf tug'diradi, balki katta iqtisodiy imkoniyatlarning yo'qotilishiga ham sabab bo'ladi.

Shunga qaramay, so'nggi yillarda chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish bo'yicha ijobiy siljishlar kuzatilmoqda. Masalan, 2021–2023 yillar oralig'ida mamlakatimizda 200 ga yaqin qayta ishlash loyihalari ishga tushirilgan. Bu korxonalarning aksariyati plastmassa, qog'oz va metall chiqindilarini qayta ishlashga ixtisoslashgan. Toshkent shahrida va ayrim viloyatlarda chiqindilarni dastlabki saralash tizimi joriy qilina boshladi. Bundan tashqari, chiqindilardan energiya ishlab chiqarish bo'yicha tajriba loyihalari ham yo'lga qo'yilmoqda. Bularning barchasi chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha davlat siyosati va xususiy sektor tashabbuslari uyg'unlashayotganidan dalolat beradi.

Biroq mavjud vaziyat tahlili shuni ko'rsatadiki, bu sohada hali ko'plab muammolar mavjud. Birinchidan, qayta ishlash quvvatlarining yetarli emasligi hamda zamonaviy texnologiyalarning joriy etilmaganligi asosiy to'siq bo'lib qolmoqda. Ikkinchidan, chiqindilarni dastlabki saralash tizimi butun mamlakat bo'ylab to'liq yo'lga qo'yilmagan. Uchinchidan, moliyalashtirish manbalarining cheklanganligi yangi loyihalarning keng joriy qilinishiga to'sqinlik qilmoqda. Nihoyat, korxonalar darajasida ESG tamoyillarini tushunish va amaliyotda qo'llash madaniyati hali ham shakllanish bosqichida.

Shu bilan birga, imkoniyatlar ham mavjud. ESG tamoyillari asosida ishlovchi korxonalar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi, chunki xalqaro moliya bozorida ekologik va ijtimoiy mas'uliyatli loyihalarga katta e'tibor qaratilmoqda. Qayta ishlash orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi, aholining bandligi oshadi va hududlar iqtisodiyoti jonlanadi. Ekologik muhit yaxshilangani sari hududlarning turizm salohiyati ortadi va yashash uchun qulayliklar kengayadi.

Natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, chiqindilarni qayta ishlash ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan bir vaqtning o'zida foyda keltiradi. Ekologik tomondan, qayta ishlash atmosferaga chiqariladigan karbonat angidridni kamaytiradi, yer va suv resurslarini asraydi hamda ifloslanishni pasaytiradi. Iqtisodiy tomondan, ikkilamchi xomashyo yangi resurslarni qazib olishdan ko'ra

ancha arzon bo'lgani sababli korxonalar xarajatlarini kamaytiradi va raqobatbardoshlikni oshiradi. Ijtimoiy tomondan esa yangi ish o'rinlari paydo bo'ladi, aholining turmush darajasi ko'tariladi va jamiyatda ekologik mas'uliyat madaniyati shakllanadi.

Shunday qilib, ESG tamoyillarini sanoat chiqindilarini qayta ishlash jarayoniga tatbiq etish nafaqat ekologik muhitni yaxshilaydi, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirib, hududlarni barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi. Tahlil va natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston uchun bu sohada imkoniyatlar keng bo'lib, eng asosiy vazifa ularni to'g'ri yo'naltirish va zamonaviy yondashuvlar orqali amalga oshirishdan iboratdir.

Xulosa

ESG tamoyillari asosida sanoat chiqindilarini boshqarish va qayta ishlash jarayonlari nafaqat ekologik muammolarni kamaytirishda, balki iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Sanoat korxonalarida chiqindilarni qayta ishlash orqali resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitga zarar yetkazishni minimallashtirish va barqaror rivojlanish strategiyalarini amalga oshirish imkoniyati kengayadi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, Germaniya, Niderlandiya va Avstriya kabi mamlakatlarda chiqindilarni qayta ishlash darajasi yuqori bo'lib, bu ularning sanoat samaradorligi va yashil iqtisodiyot rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekistonda esa ushbu jarayon endigina rivojlanayotgan bo'lsa-da, davlat siyosati va xalqaro hamkorlik orqali ushbu ko'rsatkichlarni oshirish imkoniyati mavjud. Shunday qilib, ESG tamoyillarini joriy etish sanoat chiqindilarini qayta ishlashni jadallashtirib, mamlakatimizda barqaror iqtisodiyot qurilishining muhim drayveriga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. United Nations. (2023). Sustainable Development Goals Report. New York: UN Publishing.
2. OECD. (2022). Circular Economy and Resource Efficiency. Paris: OECD Publishing.
3. World Bank. (2021). Waste Management and Recycling for Sustainable Growth. Washington DC.
4. Ellen MacArthur Foundation. (2020). Towards a Circular Economy. UK.
5. European Environment Agency. (2021). Waste Recycling in Europe. Copenhagen.
6. Porter, M., & Kramer, M. (2019). Creating Shared Value: ESG and Business Transformation. Harvard Business Review.
7. International Finance Corporation (IFC). (2022). ESG Standards in Emerging Markets. Washington DC.

8. Ministry of Ecology of Uzbekistan. (2023). Atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha hisobot. Toshkent.
9. Karimov, A. (2022). "O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlashning muammolari va istiqbollari." TDIU Ilmiy Jurnali.
10. Ismoilova, N. (2021). "ESG tamoyillari va sanoat korxonalarida ularning qo'llanilishi." Moliya va Iqtisodiyot, №4.
11. PwC Global. (2022). ESG Reporting and Sustainable Finance. London.
12. Statista. (2023). Global Waste Generation and Recycling Statistics.

AGLOMERATSIYALARNING "YASHIL" IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Shohruh Mardonov

TDSHU tayanch doktoranti, o'qituvchi

E-mail: shohruh_mardonov@tsuos.uz

Orcid: [0009-0002-2722-3231](https://orcid.org/0009-0002-2722-3231)

Annotatsiya. Agglomeratsiyalar, zich metropolitan va shahar klasterlari, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada agglomeratsiyalarning yashil rivojlanishga ta'sirini baholash uchun uchta asosiy ko'rsatkich – CO₂ chiqindilari, yashil ish o'rinlari va energiya intensivligi tahlil qilinadi. Jahon banki, OECD, BMT-Habitat, xalqaro ilmiy maqolalar va global ma'lumotlar bazalari asosida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, agglomeratsiyalar energiya bilan bog'liq chiqindilarning asosiy qismini ishlab chiqarsada, ular har bir kishiga to'g'ri keladigan chiqindilarni kamaytirish, ko'plab yashil ish o'rinlari yaratish va energiya samaradorligini oshirish imkonini beradi. Faqat, infratuzilmaviy, institutsional va siyosiy omillar bunga moslashtirilgan bo'lsa bu o'z samarasini beradi. Maqola yakunida agglomeratsiyalarning yashil salohiyatini maksimal darajada oshirish bo'yicha ijtimoiy iqtisodiy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Agglomeratsiya, "yashil" iqtisodiyot, urbanizatsiya, iqlim, energetika, integratsiya, intensivlik, modernizatsiya.

Аннотация. Агломерации, плотные метрополитенские зоны и городские кластеры – играют важную роль в процессе перехода к «зеленой» экономике. В данной статье оценивается влияние агломераций на развитие «зеленой» экономики на основе трех ключевых показателей: выбросов CO₂, «зеленых» рабочих мест и энергоёмкости. Анализ, проведённый на основе данных Всемирного банка, ОЭСР, ООН-Хабитат, международных научных публикаций и глобальных статистических баз, показал, что, несмотря на то что агломерации производят основную часть энергозависимых выбросов, они также обладают потенциалом для снижения выбросов CO₂ в расчёте на душу населения, создания значительного числа «зеленых» рабочих мест и повышения энергоэффективности. Однако такие положительные результаты возможны лишь при наличии соответствующих инфраструктурных, институциональных и политических условий. В заключительной части статьи представлены социально-экономические рекомендации, направленные на максимальное раскрытие «зеленого» потенциала городских агломераций.

Ключевые слова: агломерация, «зеленая» экономика, урбанизация, климат, энергетика, интеграция, интенсивность, модернизация.

Abstract. Agglomerations - dense metropolitan areas and urban clusters – play a crucial role in the transition toward a green economy. This paper evaluates the impact of agglomerations on green economic development through three key indicators: CO₂ emissions, green employment, and energy intensity. Based on analyses of data from the World Bank, OECD, UN-Habitat, peer-

Ingliz tili muharriri: Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi
Musahhih: Vaxabova Marfua Mirkamalovna
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

2- TOPLAM

2- MAXSUS SON /2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda, **“Management and Economics Scientific Research Journal”** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pulli asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: +998 95 651 90 00

“Management and Economics Scientific Research Journal” jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami:

C-5669639

PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114